

Joop Wassenaar

Joop Wassenaar was born on March 15, 1958 in Zutphen, the Netherlands. From the earliest years, he had a great passion for writing both fiction and non-fiction. He studied History at the University of Amsterdam. Then, he started working as a freelance journalist in his home country. His desire to live in a totally strange and exotic society where he could not understand their speech or newspapers made Wassenaar move to Finland in 1994. However, his diligence made him acquire Finnish quickly, and in March 1997, he started writing his column in *Hämeen Sanomat*. After moving from the province of Häme to Satakunta, he continued his career as a journalist in *Satakunnan Kansa* while contributing to the regional weekly magazine of Vasemmistoliitto, *Satakunnan Työ*. In 2005, he wrote his first novel in Dutch, entitled *Dokkumer Nieuwe Zijlen*, which is an autobiography and a part of a trilogy, including the biographies of his own parents. In 2009, he made his debut in Finnish literature as his novel *Vaihtuvat maisemat* was selected to appear in the anthology, *Mikä ihmeen uussuomalainen*, published by Kustannusyhtiö Teos. Moreover, a number of his poems have been published in Finnish in the Tuulihattu-anthology in 2009. In 2016, he managed to publish two more novels, entitled *Sininen Myrsky*, dealing with soccer in Pori, and *Zem, or the Skill to Catch a Killer*, recounting the Ulvila Killing. In his works, Wassenaar draws upon history with an emphasis on people's personal and family history. In his columns, written mostly under the nickname JoopFinland, Wassenaar usually engages in a provocative way with the Finnish history.

Ikkunan takaa rakastuneena

Olen torkahdellut. Lähestymme Rein-jokea. Hylätty tiilitehdas on merkki siitä. Nyt huomaa padon ja ylämäen. Tämä on maailman tasaisin maa mutta yllättäen olemme kukkulalla. Grebbeberg kuitenkin pelkää ottaa homman tosissaan. Tuntuu kuin kohouma ei lupaavasta alusta huolimatta uskalla olla korkeampi. Linja-auto nousee kevyesti ylöspäin mutta joutuukin yhtäkkiä jyrkähköön alamäkeen, jota sen pitää kiemurrella alas.

Tämä on pisin bussimatka, jonka Alankomaissa voi tehdä. Idästä länteen vajaassa kahdessa tunnissa. Kun vielä asuin täällä sain suomalaisen kollegani pois tolaltaan pystyessäni näyttämään hänelle tämän koko maan kokoisen pellon yhden päivän bussimatkan aikana. Mutta silti hollantilaiset haluavat, että kaiken pitäisi tapahtua vielä vauhdikkaammin. He istahtavat vain hetkeksi bussiin ja silloinkin vilkuilevat koko ajan rannekellojaan.

Kotona Suomessa olisin ehtinyt lukea sanomalehden matkan aikana. Ja vielä toisenkin, sen minulle olisi tarjonnut vaaleatukkainen autoemäntä. Radio olisi ollut päällä ja olisin voinut seurata kanssamatkustajien vanhentumista. Viisi, kuusi tuntia peräkkäin olisin istua keinahdellut metsien läpi. Verrytellyt jalkojani Teboililla, missä väki odottaa vuoroaan hedelmäpelikoneelle. Saapuisimme siellä lopulta paikkaan, joka näyttäisi täysin samalta kun mistä lähdimme.

Istun koululaisten suosikkipaikassa keskellä bussin yhtenäistä takapenkkiä. Hän huomaisi heti kaikki vapaat paikat minun ympärilläni. Sitten hän pakottaisi parhaan tyttökaverinsa istumaan viereeni. Itse hän jäisi vielä seisomaan hetkeksi minun ja auringon väliin ottaakseen repun pois selästään.

Mitä 14-vuotias tyttö tekee lomapäivänään? Miten se eroaa koulupäivästä? Puuttuisiko reppu, tyttökaveri, tai kiire? Olisiko hänellä ylipäätään tarvetta istua bussissa? Asuuko tyttökaveri maaseudulla? Asuuko hän itse yhä edelleenkin samassa paikassa missä hän on syntynyt?

Kuivaan hionneet käteni housunpolviin ja laitan hetkeksi silmät kiinni. Ei mikään ole tällä hetkellä niin turhaa kuin pelkoni. Tiedän, että hän ei asu Alankomaiden ulkopuolella. Mutta siihen loppuukin kaikki tietoni hänen olinpaikastaan. Hänhän voisi todellakin, joka kerta kun käyn täällä, istuutua viereeni tai kävellä takanani. Tai rakastua minuun kouluikkunansa takaa.

Tien varrella pitäisi olla urheilukenttä ja sen vieressä rautatieasema. Ja sieltähän se kenttä popsahtaakin esiin poppelirivistön takaa. Sen vihreys on säilynyt vihreänä, urheilijoita en ole siellä koskaan nähnyt. Jotkut asiat eivät siis muutu täälläkään. Vaikka toiset asiat taas muuttuvat tunnistamattomiksi tai häviävät kokonaan. Rautatieasema esimerkiksi on saanut uuden katon, sen kirjava väri on pahasti ristiriidassa ympäröivän vihreän kanssa.

Bussiasemalla uudet matkustajat rynnivät hallitsemattomasti saapuvan bussin etuovelle. Työntävät jalkansa bussin ala-askelmalle kuin puukkona vastustajaa kohtaan. Kotona Suomessa olisi, myöskin kolmenkymmenen asteen pakkasessa, muodostunut luotisuora jono, jossa jokainen noteeraisi välittömästi toisen sooloilun.

Bussi täyttyy. Laukut, kissat ja koirat, kaikki ladataan syliin tai käytävälle. En enää koskaan totu siihen, että täällä huudetaan ja kiljutaan taukoamatta. Oma äidinkieleni saa korvani särkemään.

Neljä, viisi tyttöä muodostaa kiljuvan ryhmän. Muut tytöt ovat aikuisten seurassa. Yhtäkkiä minulla on jopa kymmenkunta ehdokasta. Aivan liian nopeasti he ovat jo istumassa kaikki selkä minuun päin. Olisin halunut nähdä myös heidän vieressään istuvien aikuisten kasvat. Hänen äitinsä olisin tunnistanut heti.

Millainen on neljätoistavuotias tyttö? Onko hän, joka on nyt tullut istumaan viereeni kaksitoista vai kuusitoista? Hän kaivaa välittömästi kännykkänsä esiin. Seuraan hänen puhetapaansa. Lyhyitä lauseita, jotka katkeavat kesken tai joita toistetaan. Tytön keskustelukaveri voisi hyvin istua toisella puolellani, sillä tämä ei ole ilmeisesti heidän ensimmäinen yhteydenottonsa tänään.

Nostan polveni toisen päälle mutta se hankaloittaa tasapainon pitämistä, sillä bussin reitti muuttuu nyt mutkaiseksi. Ollaan kiertelemässä uinuvan autioita, pitkiä katuja. Tummanruskeita tiilimuurattuja rivitalojaketjuja, ei ketään näkyvissä, jokaisen yksittäisen asunnon edessä seisoo kaksi autoa. Täällä jopa savupiippu on yhteinen naapurin kanssa.

Myös Suomessa samankaltaisissa nukkumalähiöissä ei löydy ketään kaduilta. Mutta siellä rivitalo-asumista pidetään häpeällisenä. Asunnot voivat olla kaikenvärisiä ja sijaita missä sattuu, myös puun alla. Pihalla voi olla jopa viisi autoa, jokaisella perhejäsenellä omansa ja lisäksi vielä yksi, josta kukaan ei osaa sanoa miksi se on jäänyt siihen.

Olen joskus tutkinut valokuvaa, jossa olen viisi- tai kuusivuotias. Neljätoistavuotiaana otettuja kuvia minusta en ole löytänyt. Miten ihminen näkee itsensä samanikäisenä samanikäisessä lapsessaan? Näkyykö se silmissä? Vai katseessa? Näkeekö isä itsensä työssä? Entä toisinpäin? Olenko hautautunut hänen vanhojen kuviensa joukkoon? Onko hänellä kuvaa minusta, vaikka en ole koskaan nähnyt häntä?

Ikään kuin näkymättömästä merkistä melkein kaikki kanssamatkustajat valmistautuvat poistumaan bussista. Pysäkin ympärillä on kova liikenteen hurina ja korkeat rakennukset saavat risteuksen tuntumaan ahtaalta. Utrechtin kaupunginkeskusta. Täällä ei asuta, tänne tullaan shoppailemaan. Tolpassa oleva pieni kapea tienviitta, jossa lukee 'Kauppakatu', antaa suuntaa sinne minne kaikki menevät.

Väki tunkee ovea kohti. Suomessa kuskille sanotut kiitokset raikuisivat takapenkille asti. Ja kun kaikki antavat toisilleen tilaa mennä ensin, pitkät matkajat venehtävät vielä tovin. Mutta täällä ollaan kiireessä, ollaan hikisinä aivan vieressä, hengitetään toisen hengitystä. Onneksi vasta paluumatkalla täydet kauppakassit tulevat mukaan.

Vieressäni istuva tyttö jatkaa matkaa. Hän pistää kännykän reppunsa sivutaskuun. Puhelu on ilmeisesti loppuun suoritettu. Repun pohjalta hän kaivaa esiin omenan. Ajamme nyt toisenlaisessa nukkumalähiössä. Täällä kaikki on valkoista. Seinät ja katot, tienpinta, puutarhakalusteet. Ja myöskin ihmiset. Bussi puskee itsensä kapeisiin mutkiin ja hidastetöyssyjen yli. On hiljaista ja aurinkoista.

Jäätelömyyjä on parkeerannut pakettiautonsa, asettanut mukavan nojatuolin sen viereen ja nukahtanut siihen. Maailma on lämmin ja tyhjä ja miehen paljas mahanousee ja laskee hiljalleen. Näky naurattaa meitä molempia ja tyttö tokaisee:

“Eikö sen pitäisi valvoa tota jätskiä, ettei se ala sulamaan?”

Omena on nyt puoleksi syöty ja hän haukkaa sitä jälleen. Pitkät punaiset hiukset roikkuvat farkkutakin peittämille harteille asti. Minä puolestani päätän tehdä pienen ‘tutkimusmatkan’:

“No, tänään on kyllä liian kuuma tehdä mitään. Mihin olet matkalla?”

Hän on paluumatkalla pääkaupunkiin isovanhempiensa luota. Hän teitittelee, kun hän kysyy samaa minulta. Olin ajatellut vaihtaa Amsterdammista suoraan ensimmäiseen bussiin, joka veisi minut taas pois kaupungista. Mutta kun on turha selittää hänen ikäiselleen tytölle mikä on turhaa, sanon, että olen lomalla.

“En asu enää Alankomaissa.”

Selitän, mistä olen tulossa ja hän syö omenan loppuun.

“Vai Suomi? En ole koskaan kuullut siitä, mutta meillä on koulussa projektimaa ja se on Benin Afrikassa.”

Ajamme satumaisessa jokimaisemassa. Auringonvalo siivilöityy kesäisten puiden läpi ja kimmeltää hitaassa joen mainingissa. Täällä on rakennettu silmää varten: pikkukartanoita, joiden verannat ja teehuoneet ovat rannan puolella. Bussin avoimet kattoluukut riipivät puiden oksia ja tuovat linnunlaulua sisään.

Hän kertoo projektimaastaan ja minä seuraan ikkunan peilikuvasta hänen liikkeitään. Kerta toisensa jälkeen hän laittaa kätensä ristiin rinnoilleen ja työntää sitten oikealla kädellä hiussuortuvan korvansa taakse. Kun hän puhuu, hän keskittää katseensa pisteeseen, joka on meistä parin metrin päässä. Hän harrastaa balettia, niin kuvittelen, ja maantiedontunnilla hän takeltelee sanoissaan, kun hän pitää esitelmää suosikkimaastaan.

“Kuinka vanha olet?”

Lapsi saattaa loukkaantua jos hänen ikänsä ali-arvioidaan, kun taas vanhus ei pidä siitä, että hänen ikänsä arvioidaan täsmälleen oikein. En tiedä, missä vaiheessa tämä muutos tapahtuu ja sen takia esitän kysymyksen mahdollisimman objektiivisesti.

Hän täyttää kaksitoista. Ja hän puhuu vielä jonkin aikaa Beninistä. Haluaisinko mennä lomalla sinne, hän kysyy. Vastaan, että olen reissannut jo ihan tarpeeksi.

“No, mä matkustan joka viikko raitiovaunulla äitini luo ja se on sikamakeeta!”

Hän pyörittelee omenanraatoa sormissaan. Hän on tarkasti miettinyt seuraavaa kysymystään:

“Miksi sitten lähditte kuitenkin reissuun, vaikka ette oikein edes halunutkaan?”

Tyttö on käynyt Intiassa, missä hän on istunut kolme päivää peräkkäin junassa ja hänen siskonsa oli tullut siitä kipeäksi. Kysyn häneltä kuinka vanha hänen siskonsa on, mutta ennen kuin hän ehtii vastata, hänelle soitetaan. Otaksun, että soittaja on sama kuin äsken, että hän on välillä vain soittanut jollekulle toiselle kysyäkseen kuulumisia ja että tyttö pysyy nyt loppumatkan puhelimesta.

Mutta nyt vaihdetaankin lyhyet kysymykset ja vastaukset. Lapsi vastaa kysymyksiin, eli soittaja voi olla aikuinen. Pinnistelen kuullakseni paremmin toisessa päässä olevaa naisääntä ja yhtäkkiä minut vedetäänkin mukaan keskusteluun.

“Tiedättekö mihin aikaan bussi on perillä? ... Ei, ette tietenkään tiedä sitä, mutta en kysynytkaan teiltä vaan mieheltä, joka istuu tässä vieressäni!”

Sanon, että en tiedä tarkkaa kellonaikaa ja kuuntelen kuinka hänen versiossaan sana 'tarkka' putoaa pois.

“Pitääkö kysyä kuskilta? ... Ja-ha, soitatte mulle kohta takaisin. Sehän onkin fiksumpaa!”

Hän lennähtää bussin etuosaan, istahtaa alas lähelle kuskia ja alkaa jutella hänen kanssaan.

Kuvittelen, kuinka hänen äitinsä kysyy itseltään mitä vielä ehtisi tehdä, ennen kuin pitää lähteä hakemaan lasta pysäkiltä. Ehkäpä laatia ostoslistan, tai tarkistaa takin taskut, josko sieltä löytyisi raitiovaunun sarjalippu. Tai hän seisoo peilin edessä ja kampa vielä tukkansa, joka on pitkä ja hailakanpunainen. Vai onko hän jo ehtinyt vaatekaapille tappelemaan toisen tyttönsä kanssa siitä, mitä pannaan päälle helleaaltoon? Hänellä on todennäköisesti koko viikonlopun aikana täysi työ viedä ja tuoda tyttöjä paikasta toiseen. Heidän isänsä ei ole maailman mukavin ja soittaa vielä myöhään illalla hänelle kertoen, että hänen työpaikallaan pyörii huhuja tyttöjen äidin uudesta mieskaveristaan. Häntä hävettää kun hän varmasti taas nukahtaa television ääreen ja seuraavana aamuna hakee molemmat työt viereensä sänkyyn.

Katselen ikkunasta vasemmalle. Moottorietellä on ruuhka. Oikean puolisessa ikkunassa kaksi junaa kohtaa toisensa tunneleiden ja siltojen vyyhdissä. Yhtäkkiä kaupunki iskee esiin maisemasta, nousee maasta ikään kuin olisi betonista ja lasista tehty muuri ja viimeinen pikkukylä vaikeroi sen painon alla. Pidätän vastentahtoisesti hetken henkeäni.

Puhelin soi. Vieressäni. Hän on jättänyt sen penkin syvennykseen. Varjossa kuvaruutu välkky vihreänä, räväkkä ääni todennäköisesti kuvastaa hänen musiikkimakuaan. Ponkaisen ylös, tartun vehkeeseen oikealla kädellä ja etsin

vasemmalla tukea penkkiriveistä kun kiirehdän viemään puhelinta hänelle. Vielä muutama askel ja tyttökin kuulee oman soittoäänensä, kääntyy minun päin ja sanoo kovalla äänellä:

“Varttia yli kaksi!”

Katson häntä ymmälläni, olen jo hänen vieressään ja haluan antaa hänelle puhelimen.

“Varttia yli kaksi! Varttia yli kaksi ollaan perillä. Sano hänelle niin!”

Sitten hän kääntyy takaisin kuskiin päin ja jatkaa jutteluaan. Katson vielä kerran kädessäni olevaa vihertävää vehjettä, sanon itselleni, no mikä ettei ja nostan puhelimen korvalleni. Toisessa päässä kuuluu rätinää. Bussi kiihdyttää koska kohta ollaan liittymässä moottoritielelle. Kakeltelen muutamia anteeksipyyntöjä melussa:

“Haloo, eli sori, puhutte nyt niin sanotun takapenkki-vierustoverin kanssa, jonka pitää puhua puhelimeen lapsen puolesta...”

“Noniin, tuttu ääni!”

Toinen höpöttää jo eteenpäin. Hän nauraa kun kutsuu minua herrasmiehiksi ja käyttää pitkää ranskalaista r:änsä sukunimeni lopussa. Lysähdän ensimmäiseen vapaaseen penkkiin. Mutta olen ilmeisesti ainoa, jolle tilanne on suuri yllätys. Hän puhuu ja nauraa hiljaisuuteni täyteen.

“Oletpa härski ukko. Luulit varmaan, että katsotaan mitä tapahtuu kun istutaan sellaisen kakstoistaveen viereen.”

“Hän on kuitenkin yhtä nirso kuin hänen äitinsä,” minäkin nauran nyt. “Hän iskee parhaillaan kuskia eli miestä, jolla on vakituinen työpaikka ja auto.”

Hän kysyy missä ajamme ja kerron mitä näen:

“Ajamme kanavan viertä pitkin. Silloin kun me olimme yhdessä täältä saattoi vielä erottaa stadionin valotornin horisontissa. Missä odotat meitä?”

Hänen täytyy nyt heti lähteä. Minulle tulee vielä yksi kysymys mieleen:

“Mikä olikaan tytön nimi?”

“Elsiet. Sano hänelle, että mummolasta soitettiin jo.”

Hän lopettaa ja yritän rentoutua. Minulla on varmaan punaiset posket ja minua hävettää tytön puolesta. Mutta Elsiet ei ole kiinnostunut minusta, hän nauraa ja elehtii punatukkaisen kuskin kanssa. Olisiko hänen siskonsa enemmän heidän äitinsä näköinen? En muista siskonkaan nimeä, mutta hän on minun tytärtäni pari kuukautta vanhempi. Annan puhelimen Elsietille:

“Mummolasta on jo soitettu.”

Hän ei reagoi ilmoitukseen ja minusta tuntuu kuin olisin antanut jonkun koodin.

Ajamme moottoritiellä. Vasemmalla ja oikealla meluvällejä ja niiden päällä valkoisten rakennuksien ylimmät kerrokset.

“Asuuko sinun isäsi täällä vielä?”

Myös tyttö näyttää nyt miettivän ympäristöä. Hän pudistaa päätään ja sanoo kadunnimen, joka on minulle täysin vieras.

“Mikä sinun siskosi nimi olikaan?”

Kysymys ei herätä mitään hämmästystä Elsietissä. Kaksitoistavuotiaana voi törmätä joka päivä perhetuttuihin bussissa.

Kuullessani siskon nimen muistan, että siskoa kutsuttiin aluksi eri nimellä, Toliprena tai jotain sinne päin. Hänen äitinsä oli silloin mukana itämaisen gurun, Bhagwan Sree Rajneeshin uskonlahkossa ja tutustui siellä tyttärensä isään. Mikä olikaan silloin hänen oma ninensä? Patra. Ma Antar Patra. Jo ennen kuin Bofalibru vai olisiko se nyt ollut Zerianatra, pystyi edes kävelemään, sekä lahko että aviojuttu olivat hajonneet mutta toinen lapsi oli ollut jo tulossa. Heidän vanhempansa ehtivät juuri kuin juuri antamaan Taorilegille tai Marolanille eri nimen ja Elsiet oli vielä rintaruokinnassa kun isä heitti äidin pihalle. Asuin

samassa korttelissa kun hän soitti minulle ja pyysi rahaa ja mahdollisuutta majoittua.

Tyttö kerää tavaransa. Minulla ei ole mitään mukana ja se herättää lapsen huomion:

“Kuinka voitte matkustaa ilman mitään? Ettekö tarvitse edes hammasharjaa?”

Sanon, että käyn kavereiden luona ja palaan takaisin jo illalla.

Saavumme Amsterdamiin, joka näyttää pysyneen samanlaisena kuin lähtiessäni. Katu täynnä väkeä, raitiovaunu täynnä väkeä, täynnä olevia roskalaatikkoja. Ilma täynnä ääniä: raitiovaunun kirskuntaa, ambulanssin sireeniä. Moponuoriso on korvannut laulavat linnut, vanha nainen on paennut puistonpenkille, lammikon reunaan.

On enää yksi mutka jäljellä. Nousen pystyyn ja istuudun heti taas alas. Vieressäni tyttö tappelee reppunsa kanssa. Nyt hän säntää ylös ja seisoo jo uloskäynnin edessä. Astelen kymmenen metriä hänen perässään, kädet ristissä selän takana. Elsiet kiertelee odottavien taksien välissä ja löytää äitinsä.

Phoebe. Ei yhtään pitempi kun tyttärensä, ei ryppyäkään vanhempi kun sitten viime kerran. Sukeltaa nauraen minun tervehtivän käteni alle ja painaa päänsä napaani vasten. Otan käteeni kolme kassia, jotka ovat maassa hänen vieressään.

“Herra on aivan sekaisin! Mihin aiot viedä meidän tavarat? Etkö halua tulla esitellyksi kolmannelle neidille?”

Vanhin tytär ottaa kaksi askelta eteenpäin, tervehtii ja puristaa kättäni. Hänellä on Phoben silmät ja ääni. Hänen äitinsä kertoo missä hän asuu ja sanon, että olen joskus asunut samalla kadulla.

“Tuletko huomenna juomaan teetä?”

Elsiet muistaa, että olen aikeissa lähteä hetimiten pois kaupungista. Nauran ja valehtelen toisen kerran:

“Olen lentämässä varhain maanantai aamuna takaisin Suomeen, eli minun on pakko palata tänne huomenna.”

“Olen puhelinluettelossa,” sanoo Phoebe.

Kolmikko ottaa kolme kassia mukaansa ja kävelee raitiovaunupysäkillä.